

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazard, Cornelius

Antwerpen, 1662

Aen-Merckinghe Op de Ketterije der Carpocratiten.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](#)

Ten laetsten / seght D.Cabeljau : 'Tis noterens
weerdigh, dat P.Hazart , ende Epiphanius hier in terminis
malckanderen teghen spreken. P.Hazart seydt : Christus
leert, dat den eedt by de creaturen, in de welcke Godt be-
sonderlijck uytshijnt, ghedaen, goedt is , Epiphanius con-
trarie, leert dat Christus als quaedt verbiedt.

Wijst my de woordien aen/daer Epiphanius seght/
dat Christus den eedt by de creaturen/ in de welc-
ke Godt besonderlijck uyt schijnt / als quaedt
verbiedt. Icht binde wel dat hy den eedt verbiedt
die ghedaen woerdt by creaturen als Godeu ; ict
binde oock dat hy den valschen / oft licht/be erdt-
ghen eedt verbiedt/maer waer spraeckt Epiphanius
van creaturen / in de welcke Godt besonderlijck
uyt schijnt : oft waer seydty hy / dat de Ossenen
swoeren by de Locht, water en Sout , om die reden
alleen / dat Godt in haer besonderlijck uyt-
scheen : Zijt ghy dit niet machtigh te rhoonen/
soo heft ghy dan bedzoghen / als ghy gheseydt
heft / dat ict ende Epiphanius malckanderen te-
ghen spraecken : Ende dan blijst ghy noch over-
tuughi van ontrouwigheyt / als ghy ons ver-
gheleken heft by de Ossenen.

A E N - M E R C K I N G H E

Op de Ketterije der Carpocratiten.

Tis seker dat dese secte eenighe beeldien
Christi ghehadt heeft / ende de selve ghe-
eert / oft om beter te segghen / onteert,
Want soo ghetuughen Epiphanius Heresi 27 ende Ire-
naeus lib. 1 cap. 24.

Mu is de vrage / oft dese secte vooy ketersch
is ggehouden ghetweest , eerst, om dat sy die beel-
den enckelijck hadden; ende ten tweeden , om dat sy
die selve eerden, nu't ghemeyn ghesproken?

D.Cabeljau seght van alle begyde dat sae ; eerst
in syn Catholijcke Waeheydt pag 560. De Carpocrati-

40 Vande Ketterije der Carpcocratiten.

sen, seydtyt hy/worden beschuldight, dat sy beelden onder
haer HADDEN,&c,ende dat sy die EERDEN,

Ten tweeden, in sijn Memory-boeck pag. 254. en
de 255. De vijfde soort van ketterije, bestaende in te
HEBBEN, en EEREN van de beelden.

Iren: Selts het HEBBEN, en EEREN vande beelden
Christi werdt haer qualick aghenomen,&c.

Wat het HEBBEN der beelden belanght/ indien
dit ketterisch is/ hoe sal het van D. Cabeljau maec-
ken met die van sijne Ghemeypnte / die de beelden
Christi, oft andere / bewaren in hare Cabinetten/
oft salletten / ter oorsake van hare besondere kon-
ste / met de welche sp van de vermaerde Mee-
sterg ghemaectt zyn / houdende die voort cene be-
sondere rareteyt ? sae / hoe sal hy't maken met
de ghene die haer hemoept hebbet met den Preeck-
stoel van Amsterdam, daer soo vele beelden in ghe-
sinden zyn/ ende staen in't publick ? sae hoe sal
hy't maecken niet sijnen epghen Dordrechteschen
Bijbel, daer Godt oft de H. Qyvuldigheyt voort
wigtghedruckt staet inde forme van eenen Hyp-
hoeck ? Wilt hy dese allegaer oock als ketterg
veroordeelen / oft niet ? soo sae : Siet eens wat
danch hy sal halen by de liefhebberg van schil-
derijen / ende by de Ghemeypnt van Amsterdam,
ende by de Predicanten die haer ghemoepht heb-
ben met den Dordrechteschen Bijbel. Soeniet ? Soo
en moet het dan niet aenkommen op't enkel HEB-
BEN der beelden/maer op het EEREN der selve.

Hu is de vrage dan/oft Epiphanius ende Irenaus
de Carpcocratiten veroordeelt hebben als ketterg/
om dat sp de beelden Christi entkeijch eerden/sou-
der meer ?

D. Cabeljau seght ront wpt dat sae / soo als ho-
ven blijkt wpt sijn' woorden. Iek ter contrarie
hebb' in mijnen Staeltje ghehoont dat neen / maer
dat het alleen moet aenkommen op de maniere
met de welcke sp de selve beelden eerden / Welcke
maniere wel inghesien wesende/sal blycken voort
pe oogh / dat sp die niet en eerden / maer groote
schau-

schande aendeden ende onteerden. Dit sal ons
uwtwijzen het verhael van de twee voorsepde **H.**
Out-baders / de welcke ghelyckelijck ghetup-
ghen / dat sp de beelden Christi, stelden neffens de
beelden vande Heydensche Philosophen / name-
lijck van Pythagoras, van Plato, van Aristoteles, en-
de van andere / ende dat sy die al samen aenba-
den / doende daer voor Heydensche Sacrificien/
ende Ceremonien.

Hier binde ich twee groote ongherijmtheden:
De cerste, dat dese kettars de beelden Christi stelden
neffens die vande Heydensche Philosophen/ ende
die al samen met de selve eere achtervolghden;
Wat is dit anders als metter daer thoonen dat
Christus niet meer eere weerdigh en was als Plato,
Pythagoras, Aristoteles, ende andere Heydensche
Philosophen?

De tweede, dat sy daer voor deden Heydensche
Sacrificien ; wat is dit anders als metter daer
thoonen / dat Christus niet meer eere weerdigh en
was als de Afgoden;

Nu laet ich alle ghesonde verstanden vonnissen/
of dit niet en is Christum onteeren / als men
hem/ oste syne beelden geene meerder cere meynt
weerdigh te wesen dan Heydensche Philosophen/
ende af-goden?

Dese ongherijmtheden verdoemen niet recht
Epiphanius, ende Irenaeus, als kettarsche : Ende dese
en hebben wyp nopt begaen : Ergo wyp en sionen
niet ghelyck ghestelt werden in t'eren van Christi
beelden/aen dese kettars.

Hier op seght D. Cabel au Pag 255 In de toe-cyghen-
inghe en is van my niet gheseyt, dat de Roomsch-ghesinde
in alles de Carpocratien ghelyck sijn, maer specialijck
in dat een stuck van Christi beelden te HEBBEN , ende te
EEREN.

Seer wel; maer wne toe-epgheninghe en kan
hier niet gheden/ ten sp dat ghy te vozen bewijst/
dat Epiphanius, en Irenaeus de Carpocratien voor Ket-
ters hebben gehouden precijc om het enkel HEB-
BEN,

42
BEN , ende enckel EEREN der beeldien / sonder meer.

Ghy en kont niet segghen dat sy om het enckel HEBBEN veroordeelt sijn/ten sy dat ghy oock voor herters wilt houden / ende de lief-hebbers van schilderjen die de beeldien Christi, ofte van andere Heilighen als rariteyten bewaeren / ende die/de welcke haer hemoryt hebben met den Preech-stoel van Amsterdam , ende met den Dordrechtschen Bijbel.

Ghy en kont niet bewijsen dat sy veroordeelt sijn gheweest / om het enckel EEREN der beeldien/ In t'ghemeen gesproken ; ghy seght her wel/ende ghy seght het tot vier/ of vyf mael toe / doch ten is met gheen segghen te doen ; ick vereyssche bewijsen/ thoont my dan myt dese twee Out-baders dat dese secte van haer is berispt gheweest/ over het enckel eeran der beeldien/sonder meer.

Ghy seght niemant en kan die loochenen : Ende ick loochene het/ segghende / ende bewijsende dat sy de ongherynde maniere van eeran / dat is / het ont-eeren alleen hebben berispt / ende niet het enckel eeran in het ghemeen : want andersins/ wat was het van noode alle die omstaendigheden/ende vande Heydensche Philosophien / eude van Heydensche Sacrificien / en Ceremonien daer hy te voeghen / indien sy dese Secte alleen hadden willen berispen over het enckel eeran der beeldien : Stelt my nu een bewijss alleen hier teghen om my segghen goet te maken / & cris mihi magnus Apollo.

Ghy haelt nie een oude koep myt de gracht/ die meer als thienmael / jaer twintig mael is verantwoort geweest / te weten het fabelken van Anabatha, daer Epiphanius, sonde doen in stukken snijden hebben / een heelt/ t'welck vooy de kerckenre hinck ; hier myt wilt ghy beslypten dat Epiphanius, het hebben/ ende eeran der beeldien niet en kost verdrieghen. Ende ghy cittert sijnen bries aen Ioannes Hierosolymitanus.

Acht

Ick segghe / ende dat desen brieft / ende het
sept daer in begrepen loutere fabels sijn ende ge-
dichtsels.

Doch ghenomen / het sept selve waer klaer:
wat sulc ghp hier mede winnen ? niet meer / als
dat Epiphanius het HEBBEN der beelden niet en
heeft konen verdraghen (want van het EEREN en
wert hier gheene meurte ghemaect) kont ghp
doock / het HEBBEN der beelden niet verdraghen:
smijt dan den preeck-stoel van Amsterdam om ver-
re / scheurt het eerste bladt uyt uwen Dordrecht-
schen Bijbel, verdoemt de liefhebbers van rare/en-
de antique schilderijen / als ketterg.

Mu gae ich bewijzen dat de daet selve een fabel
is / ende dat dien voornoemden brieft versiert
is.

Aengaende de daet selve : De persoon die dit
beeldt soude doen weghe nemen hebben / ende in
stucken snijden / soude Epiphanius gheweest sijn.
Hoe kan dit wesen ? D. Cabeljau bekent selve in sijn
Catholijcke waerhelydt Pag. 515. dat Epiphanius was , een
vermaert, ende gheleert man, ende seer ervaren in de kette-
rijen: is waer. Maer hy sonde ghescept hebben/dat
dit heelt was teghen de autoriteyt vande schrifture;
hoe kost een man soo erbaren / ende gheleert / dit
segghen / ghemerkt de questie alleen was van
het HEBBEN der beelden / niet van het EEREN , en
dat men in schrifture vindt datter vele ende ver-
schepden beelden sijn gheweest in den tempel/ oit
trent de Arche?

Ten tweeden. Den tydt op den welcken Epiphanius , dit soude ghedaen hebben / soude gheweest
sijn/ als noch in 't leven waren/ den H. Basilius, Gre-
gorius , Nazianzenus, Nyssenus, Ioannes Chrysostomus,
Amphilochius , Cyrillus Hierosolymitanus, ende meer
andere tresselycke Paders / die de beelden hebben
voorzghestaaen ; hoe en isser niemand van dese ghe-
weest die een woort ghesproken / ofte gheschre-
ven heeft ; niemand die Epiphanius reing heeft be-
rispt.

Ten

Ten anderen. Hoe en isser niemand bande
beeldt-stormer ghetweest / die teghenwoerdigh
sijn ghetweest in het tweede concilie van Nicéen,
ende alleg wat sy klossen / of mochten / hebben
opghehaelt om de beelden te bestrijden/ de welcke
van dit feyt heeft weten te spreken: Soude noch-
tans een van hare sterckste argumenten geweest
sijn.

Doorderg den H. Gregorius Magnus lib. 9. ep. 9.
seght/dat nopt eenigh Bischof / de beelden Christi,
ofte van andere Heiligen heeft gebroken voor
de tijden van Serenus Bischof van Marsiliën: Hoe
kan dit bestaan / indien den Bischof Epiphanius
dit dix hondert jaren te voren ghedaen heeft: Wat
het beeldt selve belangt / t'en is niet seker wat
het voor een beeldt soude ghetweest sijn/want daer
staet dat het soude ghetweest sijn / alicius hominis,
van een seker mensch / die men niet en wist wie
hy was/of/quasi Christi, byhang gelijck eenen Christus,
wie sal segghen wat dit voor een beeldt is
ghetweest : misschien was het erghens van eenen/
die metter daet niet heiligh en was. Verhalben/
soo seght D. Cabeljau Pag. 516. dat het schijnt , dat het
voor de Kercke deure hingh , niet uyt oorsake van eer,
maer om het insien te beletten , ofte om den wint buyten
te keeren. Is het wel waerschijnelyck/ dat Epiphanius ,
dit soude hebben doen wegh nemen en weten/t'gene twijfelaerich was/ende dat daet niet
en hingh tot eere / maer alleen tot een slecht ghe-
bruyck/ende gherief vande ghemeente?

Ten lesten,dit heel ghetuiggh moet nootsakelijck
in dupghen valen/ghemerckt dat den brieft selve/
in den welcken dit verhaelt wert/ een puer/ ende
louter versierd is.

Dat blijkt ten eersten,om datter eenen anderen
brieft/ van de ketterg gheschreven / maer een Epiphanius
valscherlyck toeghebicht / oock rakende de
beelden / onder de handen was / ten tijde van
t'Concilie van Nicéen,soo een Diacon/ van t'selue
Concilie ghetuigght Actione 6. segghende dupde-
lijck

lyck dat desen bryef valschenlyck wert toegheschreven aan Epiphanius; ende soo desen bryef / die wy nu voor hebben/ de selve materie raecht/ soo moet alle ghesont verstant hier vpt bonnissen/dat hy (namelijck aengaende dit verhael vande beelden) mede versiert / ende van de kettens vpan-den der beelden / gheschreven is.

Ten tweeden. Den H. Hieronymus, die den bryef Epiphanij gheschreven aen Ioannes Bisshop van Ierusalem, vpt het gryx overgheset heeft in't latijn/ en weet van dit verhael niet te spreken/ waer vpt blijkt / dat het ouwaerachtigh is / ende vande kettens daer by gheboeght.

Alsou en heeft D. Cabeljau, vpt Epiphanio niet konen goet doen/dat wy in t'eerden van onse beelden / ghelyck sijn aen de Carpocratiten. Wat voordegaen de beelden/raecht vande H. Lucas gheschildert/ en is hier geen plaece de selve te verdedigen.

I. AEN-MERCKINGHE.

Op de ketterije der Iacobiten , ende Armeniers.

Onder dese seete ballen dyp vraeghen. De eerste, of sy beelden ghemaectt hebben van Godt den vader / ende vanden H. Gheest: de tweede, of sy om dese oorsake sijn verdoemt als kettens; De derde, of sy oock beelden vanden Sonne hebben ghehad?

Wat de eerste questie behanght / Nicophorus lib. 18. cap. 53. seght niet klare woordien / dat sy de beelden maeckten vanden Vader, ende den H. Gheest. Wit nemen wy dan aen.

Op de tweede vraghe antwoort D. Cabeljau, dat sae/ te weten dat Nicophorus, om het macken vande beelden des Vaders/ende des H. Gheestts haert stelt onder de kettens. Want hy segt in sijn Memo-